

Mediadidactiek: een nieuw vak op Iselinge Hogeschool?

Mediawijsheid aan de

Nieuwe media bieden nieuwe mogelijkheden voor het onderwijs. Van leerkrachten wordt steeds meer verwacht dat zij zelf onderwijsmateriaal ontwikkelen, in plaats van te werken met bestaande lesmethoden. Aan de Iselinge Hogeschool in Doetinchem wordt daarom gewerkt aan een nieuw vak voor de universitaire pabo: mediadidactiek. Pabo-studenten gaan zelf aan de slag met weblogs, videotools en Digital Creator.

TEKST: Eric Besselink

Van mijn eigen lagere schoolperiode herinner ik me nog hoe in de vijfde klas meester Koolenbrander met behulp van een vloeistofduplicator slecht leesbare geschiedenislessen afdruckte. In 1853 – zo leerde ik – werd de bisschoppelijke hiërarchie hersteld. Wat dat betekende wist ik niet, en nu ik het wel weet verzet ik me tegen hiërarchie. Sinds de jaren zestig is er veel veranderd: de vloeistofduplicator, de diaprojector en het stencilapparaat verdwenen uit de school. Er verschenen in toenemende mate kant en klare lesmethoden aan de hand waarvan leerkrachten hun instructies vormgaven.

Regie nemen

De laatste jaren wordt, onder invloed van nieuwe mediale ontwikkelingen, de leerkracht meer dan ooit verleid om kritische distantie te betrachten naar de kant en klaar beschikbare methodes en in plaats daarvan zelf als onderwijsontwikkelaar regie te nemen. Nieuwe media bieden nieuwe didactische mogelijkheden: in het curriculum van de pabo moet mediadidactiek daarom een van de belangrijke doorgaande lijnen zijn.

Bastiaens (2007) ziet de eigentijdse leerkracht eerder als onderwijsmaker dan als onderwijsggever: het accent in de opleiding zou meer moeten liggen op het arrangeren of ontwikkelen van onderwijs. Om krachtiger en innovatiever leeromgevingen te creëren wordt de eigentijdse leerkracht steeds meer geacht multimediale producer te zijn: hij bewerkt educatief beeldma-

teriaal (bv van You Tube, Teleblik of Beeldbank) tot passend, elegant, avontuurlijk onderwijs of gebruikt eigen beeldmateriaal of opnames die door kinderen gemaakt zijn.

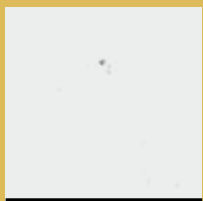
Techniek en elegantie

Het gebruik van multimediale technieken in ontworpen instructies en andere lesactiviteiten veronderstelt dat pabostudenten deze technieken zelf (willen) beheersen. Maar – belangrijker nog – ze moeten deze middelen steeds doelgericht in willen zetten: de leerdoelen moeten behaald worden en kinderen moeten actief betrokken en gemotiveerd zijn.

Mediadidactiek kent dus minstens twee aspecten. Allereerst een afweging van “wat werkt in de klas?”. Welke multimediale technieken versterken didactische strategieën waarvan uit onderzoek is gebleken dat ze het leren van kinderen zeer positief beïnvloeden (Marzano, 2008)? Daarnaast is een eigen handigheid van leerkrachten vereist om met professionele elegantie beredeneerde middelen toe te passen. Van Martens leren we, dat het niet vanzelfsprekend is dat leerkrachten die stap in de nieuwe wereld willen zetten (Martens, 2007).

Curriculum

Iselinge Hogeschool ziet het als een uitdaging om in het opleidingsprogramma een mediadidactiek te ontwikkelen die recht doet aan beide aspecten. Deze mediadidactiek krijgt vorm in de

Quad cum expedit

Pabo

reguliere opleiding, maar is in de in 2009 gestarte academische pabo één van de belangrijke lijnen van het curriculum.

Binnen dat curriculum worden vier beroepsrollen onderscheiden: de leerkracht als onderwijsverzorger, als instructional leader, als innovatief onderwijsontwerper en de leerkracht als onderzoeker (Iselinge, 2009). Voor het ontwerpen van een paboprogramma mediadidactiek wordt steeds samenhang gezocht tussen de student die avontuurlijke, uitdagende en onderzoeksstimulerende omgevingen ontwerpt (waarbinnen ook crossmediaal gewerkt wordt) én op het behalen van leerdoelen. Een crossmediale leeromgeving is pas krachtig, wanneer kinderen veel leren en hun cognitieve ontwikkeling accelereert.

Mediamovies en lesbrieven

Iselinge Hogeschool participeert in een van de door het Expertisecentrum Mediawijsheid gesubsidieerde programma's: samen met Teleac/Schooltelevisie en de Stichting Mijn Kind Online maken eerstejaars studenten van de academische pabo en de minorstudenten, Mediamovies Mediawijsheid die ook daadwerkelijk gebruikt zullen worden tijdens het SchoolTV-weekjournaal. Bij elke mediamovie – er worden er 12 gemaakt – ontwerpen ze een lesbrieff. Mediamovies én lesbrieven zullen na afloop van het project beschikbaar komen op de site van Iselinge Hogeschool.

Voorkennis

De Stichting Mijn Kind Online bezit veel expertise die door de opleiding dankbaar gebruikt wordt: op hun site www.mijnkindonline.nl is er vanaf september 2009 een publicatie te downlo-

aden onder de titel: Mediawijsheid op School (Zwanenberg, 2009). De publicatie formuleert krachtige tips voor scholen, tips die vanzelfsprekend onder de aandacht van studenten gebracht moeten worden. Binnen het programma-aanbod staat tegelijkertijd een aantal didactische strategieën centraal waarvan bekend is dat ze diep en succesvol leren bevorderen.

Het is bijvoorbeeld bekend dat het activeren van voorkennis, het stellen van vragen en geven van feedback significante leerwinst opleveren (Marzano, 2008). In hun stageactiviteiten wordt van studenten verwacht dat ze de lessen bij hun ontwikkelde mediamovies zó vormgeven dat ze gebruik maken van deze succesvolle didactische strategieën.

Videotoolkit

In samenwerking met het lectoraat van dr. Niels

Brouwer zullen studenten van de academische pabo dit jaar ervaring opdoen met het gebruikmaken van een digitale videotoolkit. In een training leren zij hoe ze opnamen van instructies kunnen maken bij een medestudent. Dit jaar staat daarbij centraal de kwaliteit van de instructie begrijpend lezen en woordenschat. Gelijktijdig zullen leden van de kenniskring en academische pabo-studenten een “kijkwijzer” ontwikkelen met vuistregels voor een instructie die “opbrengstgericht” is. Na de ontwikkeling van deze kijkwijzer oefenen studenten in de praktijk met het verzorgen van instructies begrijpend lezen en woordenschat. Aan het eind van hun oefenperiode leggen ze een instructie vast op video. Deze opnamen worden bewerkt en gemonteerd, en zijn onderwerp van intervisiebijeenkomsten op de opleiding. Studenten kijken dan samen met medestudenten naar hun product, stellen elkaar vragen en geven elkaar feedback op de geselecteerde fragmenten. Tijdens de bijeenkomsten zijn ook de interne opleiders van de basisscholen betrokken.

Begrijpen

In het Nederlandse onderwijs wordt het vak begrijpend lezen terecht als een van de kernvakken beschouwd. De didactiek van begrijpend lezen is er op gericht dat kinderen via teksten kennis van de wereld opdoen, ze hiervoor de goede attitude ontwikkelen en de juiste leesstrategieën hanteren. Ze leren zelf vragen te stellen, te voorspellen hoe de tekst verder zal gaan, niet alles te geloven wat gedrukt staat. Nu het medium van de geschreven tekst niet langer het enige is waarmee kinderen hun wereld verkennen, ligt het voor de hand om mediawijsheid te verruimen tot meer dan het nieuwsgierig en kritisch beschouwen van schriftelijke bronnen. De wereld doet zich aan kinderen ook voor via reclame-uitingen, via Internet of televisie. Mediawijsheid ontwikkelt zich binnen de pabo als nieuw vakgebied: niet alleen voor de studenten van de academische pabo overigens.

Lectoraat

De drie voorbeelden illustreren dat de nieuwe multimediale mogelijkheden verbonden worden met de beoogde kwaliteit van leren en instructie. Iselinge Hogeschool start per januari 2010 een

nieuw lectoraat: Mediadidactiek. Dit lectoraat zal als doel hebben de onderwijsontwikkeling Mediawijsheden op de Pabo te ondersteunen en voor het primair onderwijs een leerlijn te ontwikkelen inclusief eindtermen en tussendoelen waar de scholen voor primair onderwijs in de Achterhoek zich herkennen. Verder zal het lectoraat ook de professionalisering van docenten via onderzoek en ontwikkeling van trainingen ondersteunen. In lijn met de toekenning van een nieuw lectoraat wordt in december 2009 samen met zeven scholen voor primair onderwijs een aanvraag ingediend voor een Raak-publieksubsidie, die ook mediadidactiek en de problemen die de leerkracht van nú daarmee ervaart als thema zal dragen.

Pabo-studenten leren mediataal

Als eerste pabo gebruikt Iselinge de door de KPC-groep vertaalde cursus Digital Creator: in twee jaar krijgen studenten van de academische pabo in trainingen deze cursus aangeboden. De totale cursus bestaat uit acht eenheden: in vijf ervan leren studenten vooral de “mediataal” en worden ze actief en creatief uitgedaagd multimediale producten te ontwerpen. In de laatste drie eenheden ligt het accent op het delen van ontwerpen via internet.

Onderwerpen die aan de orde komen zijn: opnemen en bewerken van digitale audio-, foto- en videobestanden, filmtaal en het ontwerpen van een onderwijskundig animatiefilmpje. Verder het produceren van een dvd, het delen van informatie op internet bijvoorbeeld van multimediale presentaties. Het in de cursus geleerde wordt in het verdere opleidingsprogramma direct gebruikt en toegepast: eerstejaars studenten van de academische pabo monteren en bewerken videofragmenten van elkaars instructies en ontwerpen een dvd voor hun stageschool.

Begeleiding via weblogs

In de begeleiding van de stage wordt vanaf 2009-2010 voor deze studenten gebruik gemaakt van adobe connect now en een weblog. Halfjaarlijks vindt er een virtueel gesprek plaats tussen student, mentor en studieloopbaanbegeleider. Daarnaast kunnen mentoren, interne opleiders en docenten snel op de weblog van hun student reageren waarin de voorbereidingen en de reflecties op stageactiviteiten worden gepresenteerd. De studieloopbaanbegeleider analyseert de weblogs van de studenten en stemt de intervisiebijeenkomsten af op de concerns en uitdagingen die door studenten op de weblog aan de orde worden gesteld. In het rooster wordt elke intervisiebijeenkomst gevolgd door een verdiepend college passend bij het onderwerp dat door studenten zelf via hun weblog is aangekaart.

Slimmer en gelukkiger

In 2009 werd op Iselinge onderzoek gedaan naar het effect van het gebruik van weblogs door studenten op hun motivatie bij het werken aan hun afstudeerscriptie, en op het effect ervan op het afstudeertempo en de kwaliteit van hun scriptie (Besselink, 2009). De weblog verbond de student met de mentor uit de stage, de directeur uit de stage, docenten en domeindeskundigen van de IJsselgroep. Uit het onderzoek bleek dat er een significant verschil was opgetreden tussen de experimentele en de controlegroep voor wat betreft studietempo en kwaliteit van de scriptie: studenten die met een weblog hadden gewerkt en in contact stonden met een “eigen kring van professionals” studeerden sneller af en presteerden beter zonder dat dat ten koste ging van hun motivatie.

Nieuwe multimediale technieken worden binnen het opleidingscurriculum van Iselinge vooral gezien als middelen. Ze worden intensief gebruikt en toegepast, maar altijd dienend aan de ambitie die elke (toekomstige) leerkracht moet hebben om met zijn onderwijs te bevorderen dat kinderen slimmer en gelukkiger worden.

Bastiaens, T.J. (2007). Onderwijskundige innovatie: down to earth, over realistische elektronische ondersteuning bij leren en instructie. Open Universiteit, Heerlen.

Besselink, E. (2009). Effect van sociale verbondenheid op de motivatie en prestatie door gebruik van een weblog. Retrieved: 28 oktober 2009 at <https://share.acrobat.com/adcl/document.do?docid=64674013-507b-41b8-95c4-b951529b7262>.

Iselinge. (2009). De academische pabo iets voor jou? Doetinchem, IJsselgroep (aan te vragen via www.iselinge.nl)

Martens, R.L. (2007). Positive learning met multimedia, onderzoeken, toepassen en generaliseren. Retrieved: 2 november 2007 at [http://www.ou.nl/Docs/Expertise/OTEC/Publicaties/rob%20martens/inauguratieRMAdefinitief_\[2\].pdf](http://www.ou.nl/Docs/Expertise/OTEC/Publicaties/rob%20martens/inauguratieRMAdefinitief_[2].pdf)

Marzano, R. (2008). Wat werkt in de klas. Bazalt, Vlissingen.

Zwanenberg, F. (2009). Mediawijsheden op school. Retrieved: 28 oktober 2009 at: <http://www.mijnkindonline.nl/>.

